

Cilt/Volume 3, Sayı/Issue 6, Temmuz/July 2021, ss. 487-500.

Geliş Tarihi–Received Date: 18.05.2021 Kabul Tarihi–Accepted Date: 29.06.2021

ARAŞTIRMA MAKALESİ – RESEARCH ARTICLE

TÜRK KÜLTÜRÜ DERGİSİNDE TARİH EĞİTİMİ TARTIŞMALARI

(1963-1978)

AHMET VURGUN*-OSMAN OKUMUŞ**

ÖZ

Tarih disiplini, insanlara geçmişle ilgili bilgi sunmasından kaynaklı hemen her dönem değer gören bir alan olmuştur. Sosyal ve siyasi pek çok konu vasıtasıyla insanlar ve toplumlar, yaşadığı değişimleri görme ve geldikleri durumu değerlendirme fırsatı bulmuşlardır. Bu anlamda toplumlarda tarih öğretimine önem verilmiş ve bu dersten bireysel ve toplumsal birtakım faydalar sağlanması beklenmiştir. Dersin insan ve toplum hayatına katkısının verimli bir şekilde artırılması konusunda da çeşitli alanlarda (sempozyum, dergi, kitap vs.) görüş ve öneriler sunulmuştur. Bu görüş ve önerilerin incelenmesi; dönemin tarih anlayışı, tarih öğretiminin durumu gibi pek çok önemli konu hakkında bilgi birikimini ortaya çıkarmıştır. Bu kaynaklardan biri dergilerdir. Dergilerin pek çok alanla birlikte tarih araştırmalarında kaynak olarak değeri oldukça önemlidir. Süreli yayınlar kapsamında olan dergilerin yayımlandığı dönemin temel tartışmalarına ışık tuttuğu ve mevcut durumu gözler önüne getirdiği söylenebilir.

Tarih eğitimi kapsamında yapılan çalışmaları incelemeye olanak sağlayan dergilerden biri Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından 1962-1980 yılları arasında yayımlanan *Türk Kültürü* dergisidir. Türk Kültürü dergisi yayımlandığı dönemde dil, tarih, kültür gibi konularda önemli bilimsel çalışmalar ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu çalışmaların çeşitli alanlara katkı sağlayacak şekilde değerlendirilmesi mümkündür. Bu çalışmada doküman incelemesi yoluyla Türk Kültürü dergisinde yayımlanan tarih eğitimi makaleleri incelenmiş ve bu makalelerdeki temel tartışma alanları tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylelikle dergide savunulan ve ortaya konulan düşüncelerin derli toplu bir şekilde sunulması da sağlanmıştır. Dergide tarih eğitimiyle ilgili ilk makalenin 1963 yılında son makalenin ise 1978 yılında kaleme alındığı görülmüştür. Tarih aralığının çok uzun olmaması belirtilen dönemdeki tartışmaların daha açık görülmesini sağlamıştır.

İnceleme sonucunda, makaleler ele aldıkları konu bağlamında gruplandırılmış; Atatürk ve tarih, yükseköğretimde tarih araştırmaları ve öğretimi, ortaöğretimde tarih öğretimi başlıklarına ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Çalışmalarda özellikle tarihin öneminden hareketle, tarih konularının öğretimi ve içerikle ilgili vurgunun daha yoğun olarak yapıldığı görülmüştür. Özellikle dergi ideolojisi doğrultusunda Atatürk dönemine de atf yapılarak, millî tarih mevzuu ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur. Atatürk'ün millî tarihe verdiği önem, yükseköğretim ve ortaöğretimde akademik usullerle millî tarihin öğretimi vurgusu dikkati çekmektedir. Atatürk ve tarih konusunda; öncelikle Atatürk'ün tarihe olan ilgisinin, tarih görüşünün ve bu dönemde yapılan çalışmaların Cumhuriyet'in tarih anlayışını inşa ettiği belirtilmiştir. Yükseköğretimdeki tarih araştırmaları ve öğretimi konusunda gelişen akademik tarihçiliğe bir metot ve disiplin kazandırılması ve verilen tarih eğitiminin niteliğinin artırılması düşüncesi vurgulanmıştır. Ortaöğretimdeki tarih öğretimi hakkında da mevcut durum resmedildikten sonra müfredatta ve ders kitaplarında millî tarih anlayışının hâkim olması düşüncesi savunulmuştur. Genel olarak; Atatürk'ün tarih anlayışı ve konu hakkındaki çalışmaları, ortaöğretim ve yükseköğretimde tarihin durumu ve yapılması gerekenler üzerine bilgiler sunulmuş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih Eğitimi, Türk Kültürü Dergisi, Atatürk ve Tarih, Ortaöğretimde Tarih, Yükseköğretimde Tarih.

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, E-Posta: ahmetvurgun43@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9148-7285

** Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, E-Posta: osmanokumus@aksaray.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6304-4201

The discipline of history has been a field that has been valued in almost every period due to the fact that it provides people with information about the past. Through many social and political issues, people and societies have had the opportunity to see the changes they have experienced and to evaluate the situation they come from. In this sense, importance has been given to history teaching in societies and it is expected that this course will provide a number of individual and social benefits. Opinions and suggestions in various fields (symposium, magazine, book, etc.) have been presented to increase the contribution of the course to human and social life in an efficient way. Examining these opinions and suggestions; has revealed the accumulation of knowledge about many important subjects such as the understanding of history of the period and the state of history teaching. One of these resources is journals. The value of journals as a source in historical research, along with many fields, is very important. It can be said that the journals within the scope of periodicals shed light on the main discussions of the period in which they were published and reveal the current situation.

One of the journals that allow examining the studies conducted within the scope of history education is the Turkish Culture magazine published by the Turkish Culture Research Institute between 1962 and 1980. During the period when Turkish Culture magazine was published, important scientific studies were made on three subjects such as language, history and culture. It is possible to evaluate these emerging studies in a way that contributes to various fields. In this study, history education articles published in the journal of Turkish Culture were examined through document analysis and the main areas of discussion in these articles were tried to be determined. In this way, it was ensured that the ideas defended and put forward in the journal were presented in a compact manner. It was seen that the first article on history education in the journal was written in 1963 and the last article was written in 1978. The fact that the date range is not too long made the discussions in the specified period to be seen more clearly.

As a result of the examination, the articles were grouped in the context of the subject they deal with; Information on Atatürk and history, history research and teaching in higher education, history teaching in secondary education has been obtained. In the studies, it was seen that the emphasis was made more intensely on the teaching of history subjects and the content, especially considering the importance of history. In particular, in line with the ideology of the magazine, the subject of national history has been put forward in detail by referring to the Atatürk period. Atatürk's emphasis on national history and the emphasis on teaching national history with academic methods in higher education and secondary education draws attention. About Atatürk and history; First of all, it was stated that Atatürk's interest in history, his view of history and the studies carried out in this period built the understanding of history of the Republic. The idea of providing a method and discipline to the developing academic historiography about history research and teaching in higher education and increasing the quality of history education was emphasized. After depicting the current situation about history teaching in secondary education, the idea of dominating the national history understanding in the curriculum and textbooks was advocated. Generally; Atatürk's understanding of history and his studies on the subject have been evaluated by providing information on the state of history in secondary education and higher education and what needs to be done.

Keywords: History Education, Journal of Turkish Culture, Atatürk and History, History in Secondary Education, History in Higher Education.

GİRİŞ

Türkiye’de tarih eğitiminin tarihî gelişim süreci, 19. yüzyılın ikinci yarısında tarih derslerinin okul müfredatlarına girmesiyle birlikte başlamıştır. Böylece tarih, tüm topluma hitap eden bir alan hâline gelmiştir. Akabinde ders kitaplarının hazırlanmasıyla birlikte tarih öğretimi sistemli bir hâle getirilmeye çalışılmıştır. İçinde bulunulan dönemlerin şartları, yaşanan süreçler ve izlenen politikalar, tüm eğitim sistemini olduğu gibi tarih eğitimi de etkilemiştir.¹ Bu anlamda Türkiye’de Osmanlı’dan Cumhuriyet’e tarih dersinin gelişim sürecinin; *Tanzimat Dönemi*, *II. Abdülhamid Dönemi*, *II. Meşrutiyet Dönemi*, *Atatürk Dönemi*, *Hümanist Dönem*, *Türk-İslam Sentezi Dönemi* ve *2000’li yıllar ve sonrası* gibi dönemlere ayrıldığı görülmektedir.² Okul müfredat

¹ Ahmet Vurgun, “Tarih Eğitiminin Tarihinden Bir Kesit: 20. Yüzyılın Başlarında (1898-1904) Osmanlı Devlet Okullarında Tarih Dersinin Yeri”, *Turkish History Education Journal*, C. 9, S. 2, 2020, s. 605.

² İbrahim Caner Türk, “Tanzimat Döneminde Tarih Eğitimi”, *Türkiye’de Tarih Eğitimi*, Ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara 2017, ss. 9-28; Vurgun, *agm.*, ss. 604-627; Şahin Oruç, “II. Meşrutiyet Döneminde Tarih Öğretimi”, *Türkiye’de Tarih Eğitimi*, Ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara 2017, ss. 37-53; Mesut Çapa, “Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyetine Geçiş Sürecinde Türkiye’de Tarih Öğretiminin Tarihi”, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 3, ss. 1-28; Ahmet Şimşek, “Geçen Yüzyılda Türkiye’de Tarih Dersleri”, *Avrasya’da Türk Dili ve Tarihi Eğitimi Sempozyum Bildiriler*, Ed. C. Bayram, K. Özçetin, vd., Türk Ocakları İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul 2013, ss. 224-234; Ahmet Vurgun, *Milli Tarih Nedir?*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul 2016; Etienne

programlarına giren ve ders kitaplarıyla topluma yayılmaya başlayan tarih eğitimi, bu dönemler içinde çeşitli alanlarda (Sempozyum, kitap, dergi, seminer gibi) tartışılmıştır. Bu tartışmalarla tarih eğitiminin durumu, sorunları ve çözüm yollarının neler olduğu konusunda birtakım görüş ve öneriler ortaya konmuştur. Özellikle tarih müfredat programları, ders kitapları, tarih öğretmenlerinin eğitimi, öğretim materyalleri gibi konularda tarih eğitimi ve öğretimiyle ilgili önemli değerlendirmeler yapılmıştır.³

Tarih eğitimiyle ilgili görüşlerin dile getirildiği önemli bir alan dergilerdir. Dergiler, hem işlenen konunun geçmişini sunma hem de içinde bulunan dönemdeki mevcut durumu gösterme açısından değerli kaynaklardır. Tarih eğitimi bağlamında müfredatlar, kişiler, ders kitapları, ders örnekleri, politikalar gibi konuların yanı sıra derginin yayımlandığı dönemdeki tarih algısına ve tarih öğretiminin durumuna ışık tutmaktadır.⁴ Tarih eğitiminin tarihini değerlendirmede dergilerden sağlanan bilgiler önemlidir. Bu kapsamda, cumhuriyet dönemi tarih eğitimiyle ilgili incelenecek dergilerden biri Türk Kültürü'dür.

Türk Kültürü, 1962'den itibaren Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'ne bağlı olarak yayımlanan bir dergidir. Bu dergide; Türk kültürü, Türk tarihi, Türk dili ve edebiyatı, Türk sanatı gibi Türklük bilimini ilgilendiren çeşitli konularda yazılar yayımlanmıştır.⁵ Derginin bağlı olduğu Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ise Prof. Dr. Abidin İtil, Prof. Dr. Ahmet Temir ve Prof. Dr. Osman N. Tuna tarafından Türk dünyası ve Türk kültürü üzerine ilmi araştırmalar yapmak amacıyla, 20 Ekim 1961'de Ankara'da kurulmuştur.⁶ Enstitünün kuruluş amacı, *Türk dünyasının tarihini ve etnik durumunu, Türk lehçelerini, folklorunu, sanatını, Türk dünyasının içinde bulunduğu sosyal problemleri ve dinî meselelerini, Türk ülkelerinin coğrafi ve iktisadi durumunu, Türk ülkelerinin jeopolitik durumunu bilim metotlarıyla araştırmak, bu yolda çalışanları bursla desteklemek, bu çalışmalardan elde edilen neticeleri planlamak ve yayınlarla tanıtmak* olarak belirlenmiştir.⁷ Enstitünün yayın organı Türk Kültürü dergisinin ilk sayısında da enstitünün amacının *Türk Dünyasını bir bütün hâlinde ve her yönden bilimsel zeminde araştırmak olduğu* vurgulanmıştır.⁸ Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 08.04.1968 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle kamu yararına çalışan dernek olarak kabul edilmiştir.⁹ Bir zamanlar, Türklük ve Türkoloji konusunda faaliyet gösteren en önemli kurumlarından biri olan Enstitü, kuruluşundan 1975 yılına kadar 20-30 civarında araştırmacının çalıştığı bir araştırma kurumu olarak faaliyetlerini devam ettirmiştir.¹⁰ Türk Kültürü dergisinin de oluşan bu havadan etkilendiği görülmektedir. Keza derginin baskı sayısı zaman zaman 20-30 binlere ulaşmış, her yıl kasım aylarında *Atatürk Sayısı*, ağustos aylarında *Ordu Sayısı* mutlaka basılıp Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bütün kütüphanelere ve şehir kütüphanelerine gönderilmiştir.¹¹ Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve Türk Kültürü dergisi, ülkemizdeki tarih anlayışı ve tarih eğitimi açısından özellikle bir dönem etkili olmuştur.

Atatürk'ün ölümünden sonra kültür politikalarında başlayan hümanist anlayış, ders kitaplarından hareketle tarih eğitimi etkilemiş ve bu durum 1960'lı yıllardan itibaren akademik anlamda eleştirilmeye başlanmıştır.¹² Özellikle Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü etrafında toplanan milliyetçi aydınlar, yazılarında hümanist politikalara tepkilerini dile getirmiş ve enstitünün yayın organı olan ve millî hassasiyetin vurgulandığı Türk Kültürü bu düşüncelerin aktarılması noktasında pek çok yayına ev sahipliği yapmıştır.¹³ Bu süreçte milliyetçi-muhafazakâr tarihçiliğin geliştirdiği ve *Türk-İslam Sentezi* olarak adlandırılan tarih felsefesi, millî tarihe yeniden bir dinamizm kazandırarak bir tür, kültürel kod inşasına girişilmesini sağlamıştır.¹⁴ Bu düşünce 1970'lerin ortasından itibaren kurulan Milliyetçi Cephe Hükümetleri zamanında tarih eğitimine yansımış¹⁵ ve millî tarih

Copeaux, *Tarih Ders Kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk İslam Sentezine*, İletişim Yayınları, İstanbul 2006; Nevzat Köken, *Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışları ve Tarih Eğitimi (1923-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2014.

³ İsmail Hakkı Demircioğlu, "Türkiye'de Tarih Eğitiminin Tarihi", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.6, S.12, 2008, ss. 431-450; Mustafa Oral, *Türk Ulusunun İnşası Ortak Tarih Söylemi*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul 2015; Salih Özbaran, *Tarih ve Öğretimi*, Cem Yayınevi, İstanbul 1992; Köken, *age*; Funda Alaslan, Ahmet Şimşek vd., "Türk Maarif (Eğitim) Şuralarında Tarih Eğitimi", *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, C. 2, S.2, 2012, ss.189-225; Bahri Ata, "1943'teki İkinci Millî Eğitim Şurası'nın Tarih Eğitimi Kararlarından Birinin Uygulanması: Bir Histomap'in Öyküsü", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, C.8, S.2, 2008, ss. 335-353; Salih Özbaran, *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2011; *Avrasya'da Türk Dili ve Tarihi Eğitimi Sempozyum Bildiriler*, Ed. C. Bayram, K. Özçetin, vd., Türk Ocakları İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul 2013; <http://historyeducation.org/arsiv/>

⁴ Bahri Ata, "Tarih Öğretiminin Tarihi (1869-1922 Dönemi)", *Türkiye'de Tarih Eğitimi Araştırmaları El Kitabı*, Ed. İ. H. Demircioğlu ve E. Demircioğlu, Pegem Akademi, Ankara 2017, ss.1-28.

⁵ www.tkaed.org.

⁶ Bülent Gül, "Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün Türk Dünyası Edebiyat Araştırmalarındaki Yeri", *II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu Bildirileri*, Ed. İsmet Çetin, Halil Çeltik, Gazi Üniversitesi Basımevi, Ankara 2017, s. 177.

⁷ Tuncer Gülensoy, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kültür Tarihi İçinde Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü", *Türk Yurdu*, S. 286, 2011, s. 102.

⁸ "Amacımız ve Yolumuz", *Türk Kültürü*, S. 1, Ankara 1962, s. 5-6.

⁹ BCA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi), 30-18-1-2, 218, 26, 1, 08.04.1968.

¹⁰ Gül, *age*, s. 177.

¹¹ Gülensoy, *agm*, s. 102.

¹² Şimşek, *age*, s. 229

¹³ Copeaux, *age*, 80; Vurgun, *age*, s. 95.

¹⁴ İkbâl Vurucu, "Millî Tarih, Çokkültürcülük ve Endoktrinasyon Üzerine", *Tarihin ve Tarihinin İzinden Kazım Yaşar Kopraman Armağanı*, Ed. Altan Çetin, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2014, s. 509.

¹⁵ Bülent Akbaba, "1960-1970'lerde Tarih Eğitimi", *Türkiye'de Tarih Eğitimi*, Ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara 2017, s. 215.

TÜRK KÜLTÜRÜ DERGİSİNDE TARİH EĞİTİMİ TARTIŞMALARI

anlayışı yeniden ön plana çıkmıştır.¹⁶ İşte Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve yayın organı Türk Kültürü, bu düşüncenin en önemli taşıyıcılarından biri olmuştur.¹⁷

Bu çalışmada, Türk Kültürü dergisinde tarih eğitimiyle ilgili yayımlanan yazıların, tarih eğitiminin tarihi ve kaynakları bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Böylece Türkiye’deki tarih eğitiminin gelişim sürecinin dönemlere göre incelenmesi ve anlaşılmasına süreli bir yayından hareketle katkı sağlanacağı umulmaktadır. Ayrıca dergideki bu yazılar; tarih yazımı, eğitim tarihi, cumhuriyet tarihi araştırmaları ve multidisipliner çalışmalar için kaynak niteliğindedir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarihsel araştırma kullanılmıştır. Tarihsel araştırma, geçmişte meydana gelmiş eylemleri ve olayları tanımlamak, açıklamak ve böylelikle anlayabilmek için verilerin sistemli olarak toplanması ve değerlendirilmesidir.¹⁸ Bu çalışmada; Türkiye’deki tarih eğitiminin bir dönemine, Türk Kültürü dergisi üzerinden bakılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın temel verilerini, 1963-1978 yılları arasında Türk Kültürü dergisindeki tarih eğitimiyle ilgili yayımlanan yazılar oluşturmaktadır. Yazılar; doküman incelemesi¹⁹ yoluyla incelenmiş²⁰ ve içerik analizi²¹ ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular *Atatürk ve Tarih, Yükseköğretimde Tarih Araştırmaları ve Öğretimi, Ortaöğretimde Tarih Öğretimi* olmak üzere üç alt kategoride değerlendirilmiş ve dergideki yazarların görüş, düşünce ve önerileri tartışılmıştır. Aşağıdaki tabloda araştırma kapsamında incelenen makaleler sunulmuştur:

Tablo 1: Araştırma Kapsamında İncelenen Makaleler

Yazar	Makale	Yıl-Sayı
Halil İnalçık	Türk Tarihi ve Atatürk’te Tarih Şuuru	Mayıs 1963-7
Ercüment Kuran	Üniversite ve Yüksek Okullarımızda Medeniyet Tarihi Öğretiminin Lüzumu	Nisan 1964-18
Şerif Baştav	Millî Eğitimde Tarihin Rolü	Nisan 1964-18
Hakkı Dursun Yıldız	Türk Tarihi ve Liselerimizdeki Tarih Öğretimi	Nisan 1964-18
Ercüment Kuran	Sonçağ Türk Tarihi Araştırmalarının Önemi	Şubat 1966-40
Hakkı Dursun Yıldız	Ortaöğretimde Türk Tarihi	Şubat 1966-40
Faruk K. Timurtaş	Atatürk’ün Tarih Görüşüne Düşman Olanlar	Nisan 1966-42
Cengiz Orhonlu	Atatürk ve Tarih Görüşü	Kasım 1967-61
Arslan Ergüç	Bir Kitap ve Düşündürdükleri	Aralık 1968-74
Ercüment Kuran	Millî Tarih Görüşümüz	Kasım 1969-85
Akdes Nimet Kurat	Akademik Tarih Tahsili, Proseminer ve Seminerlere Dair	Haziran 1971-104
İbrahim Kafesoğlu	Millî Tarih Şuuru	Temmuz 1978-189

2. Türk Kültürü Dergisinde Tarih Eğitimi

Türk Kültürü dergisinde 1963-1978 yılları arasında tespit edilebilen tarih eğitimiyle ilgili yazılar dikkate alınarak; Atatürk ve Tarih, Yükseköğretimde Tarih Araştırmaları ve Öğretimi, Ortaöğretimde Tarih Öğretimi başlıkları altında incelenerek yorumlanmıştır.

2.1. Atatürk ve Tarih

Türkiye Cumhuriyeti’nde tarih eğitiminin dönemlendirmesinde Atatürk dönemi başta gelmektedir. Çalışma kapsamında incelenen makalelerden üç tanesinin Atatürk’ün tarih görüşü ve anlayışı ile bu doğrultuda yapılan uygulamalardan oluştuğu görülmektedir. Atatürk döneminden başlanmasıyla, bulgular ve ele alınan konular

¹⁶ Vurgun, *age*, s. 94

¹⁷ Copeaux, *age*, s. 80, 103.

¹⁸ Jack Fraenkel, Norman Wallen, et. all., *How to Design and Evaluate Research in Education*, Connect Learn Succeed, New York 2011.

¹⁹ Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi veren yazılı materyallerin analiz edilmesidir. Bkz. Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s. 187.

²⁰ Bu çalışmanın tarih aralığını derginin ilk yayımlandığı yıl olan 1962’den 1980’e kadar olan dönem oluşturmakta olup bu tarihler arasındaki tüm sayılar taranmıştır. Derginin taranan sayıları arasında tarih eğitimiyle ilgili ilk makale 1963 yılında son makale ise 1978 yılında yayımlandığı için çalışmanın başlığında bu yıllar esas alınmıştır.

²¹ İçerik analizi, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşma sürecidir. Bkz. Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s. 227.

arasında bağlantı kurularak bütünün görülmesi amaçlanmıştır. Atatürk'ün tarihe bakışının, tarih anlayışının bilinmesi, döneminin tarih eğitimi politikalarının ve gerçekleştirilen uygulamaların anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Atatürk ve dönemiyle ilgili incelenen makalelerin, Atatürk'ün tarih görüşü ve anlayışı, bu doğrultudaki yaptığı faaliyetleri ve bu faaliyetlerin etkisi üzerinde toplandığı görülmektedir. Atatürk'ün tarihe olan ilgisi ve yüksek bir tarih şuuruna sahip olduğu konusunda makalelerde hemfikir olduğu görülmektedir. Örneğin İncalcık, Atatürk'teki tarih şuurunun, *bir yandan Türk tarihine derin bir bakış, öbür yandan tarih önünde yüksek bir sorumluluk duygusu şeklinde kendini gösterdiğine*²² dikkat çekmiştir. Atatürk'ün tarihe olan ilgisinin çok eskiden beri hatta öğrencilik hayatından itibaren başladığını belirten Orhonlu, hayata atıldıktan sonra tarihe olan ilgisinin arttığını hatta siyasi hayatında bu tarih bilgisinden oldukça istifade ettiğini vurgulamıştır.²³ Keza Timurtaş da Atatürk'ün bir milletin ilerlemesi için tarihi iyi bilmesi gerektiğine inanıp bunu en büyük dayanak gördüğüne dikkat çekmiştir.²⁴ Yine Atatürk, tarihi millî davasının içindeki en güçlü araçlardan biri olarak görmektedir. Nitekim İncalcık'a göre: *Büyük Millet Meclisi'nin her toplantısını başında söylediği açış nutuklarında bunu daima önemle söz konusu eder olmuştur. Bütün bu çalışmalarından beklenen, kendi ifadesiyle "Türk tarihinin inkâr edilmiş ve unutturulmuş simasını ve mahiyetini bütün hakikatleriyle meydana çıkarmak, Türk tarihini, bin bir milletin tarihşinâs yaşayan sokak politikacısının bâziçesi" olmaktan kurtarmaktır.*²⁵ Atatürk ülke idaresinde gerçekleştirdiği faaliyetlerde bu tarih şuuruyla hareket etmiş ve bu konudaki düşüncesini şöyle açıklamıştır: *Bizim yolumuzu, çizen yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti, bir de milletler tarihinin bin bir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir.*²⁶ Bu bağlamda Orhonlu da, Atatürk'ün Türkiye halkının benliğini bulması hususunda en büyük aracı tarihte bulduğunu belirtmiştir.²⁷ Atatürk'ün tarih anlayışı, devletin gideceği yolun ve milletin mukadderatının da göstergesi niteliğinde olmuştur. Keza İncalcık'a göre Atatürk, Türk tarihine gelecekteki yolunu da göstermiş ve 1923'te bu yolu şöyle ilân etmiştir: *"Memleket behemehal asrî, medenî ve müteceddid olacaktır, bizim için bu, hayat dâvasıdır."*²⁸ Benzer şekilde Orhonlu da, *Atatürk'ün Türkiye'de meydana getirdiği yeniliklerden birinin de tarihi ilimler alanında olduğunu ve onun bu durumu, yeni kurulmuş olan Türkiye'nin ilerlemesi ve batılılaşması için manevî bir destek olarak kullandığına dikkat çekmiştir.*²⁹

Derin bir tarih şuuruna sahip olan Atatürk'ün yeni dönemde tarihle ilgili gerçekleştireceği faaliyetlerin ipuçlarını Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasından sonra verdiği görülmektedir. Keza Atatürk için savaş henüz bitmemiş olup, İstiklal Savaşı, millî tarihin tanıtılmasıyla tamamlanmış olacaktır.³⁰ Nitekim Orhonlu, Atatürk'ün Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti'nin kuruluşuna bağlanan tarih ilgisinin aslında daha eskiye uzandığını şöyle anlatmıştır:

*"19 Eylül 1923 günü toplanan İstanbul Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi Profesörler Meclisi ona fahri profesörlük (müdürlük) payesinin verilmesini kararlaştırarak bir telgrafla Atatürk'e bildirmişti; Atatürk kabul ettiğini bildiren telgrafında "Türk kültürünün merkezi olan Fakülteniz'in fahri profesörlüğüne seçilişimden dolayı meclisinize teşekkür ederim. Eminim ki millî istiklâlimizi ilim sahasında Fakülteniz ikmâl edecektir. Bu şerefli gelişmenin oluşunu deruhte eden heyetiniz arasında bulunmak bence iftihar sebebidir" ifadesi vardı. Bu cevaptan sonra Atatürk'e verilecek fahri profesörlük beratının takdimine, Edebiyat Fakültesi Meclisi tarafından Necib Asım, İzmirli İsmail Hakkı ve Şemsettin Günaltay memur edildi. Hey'et, beratı, Atatürk'ün o zaman çalışma yeri olan Ankara istasyon binasına giderek kendisine takdim etti. Heyet üyelerine iltifatta bulunan Atatürk, okul sıralarından beri tarihle meşgul olduğunu, bu bakımdan fahri profesörlüğünün, edebiyattan ziyade tarihe ait olmasının daha uygun olacağını söyledi; heyet üyeleri Edebiyat Fakültesinin edebiyat, tarih, felsefe, içtimaiyat, coğrafya bölümlerinden meydana geldiğini, bu bakımdan arzu edilen hususun gerçekleşmiş olduğunu beyan ettiler. Bu cevaba gülerek mukabele eden Atatürk Şemsettin Günaltay'a hitaben " tarihçilerle çok konuşacağız" dedi.*³¹

Atatürk, ilk işaretini verdiği bu sözlerden beş yıl sonra meydana gelen bir gelişme sonrası, tarih çalışmalarına yoğun mesai harcamış, tarih tezi ve tarih kurumunun kuruluş sürecinde yoğunlaşmıştır. Timurtaş bu gelişmeyi şöyle anlatmaktadır:

"Atatürk'ün Türk tarihi üzerine ısrarla eğilmesi, yeni bir görüş ve yeni bir tez ileri sürmek üzere çalışmaya başlaması, 1928 yılında Fransızca bir coğrafya kitabında Türklerin sarı ırka mensup olduğunu, Türk ulusunun

²² Halil İncalcık, "Türk Tarihi ve Atatürk'te Tarih Şuuru", *Türk Kültürü*, S.7, Mayıs 1963, s. 6.

²³ Cengiz Orhonlu, "Atatürk ve Tarih Görüşü", *Türk Kültürü*, S.61, Kasım 1967, s. 26.

²⁴ Faruk K. Timurtaş, "Atatürk'ün Tarih Görüşüne Düşman Olanlar", *Türk Kültürü*, S.42, s. 519.

²⁵ İncalcık, *agm*, s. 6-7.

²⁶ İncalcık, *agm*, s. 9.

²⁷ Orhonlu, *agm*, s. 26.

²⁸ İncalcık, *agm*, s. 8.

²⁹ Orhonlu, *agm*, s. 26.

³⁰ İncalcık, *agm*, s. 6.

³¹ Orhonlu, *agm*, s. 27.

TÜRK KÜLTÜRÜ DERGİSİNDE TARİH EĞİTİMİ TARTIŞMALARI

geri bir insan tipini temsil ettiğini okumasından sonra ortaya çıkmıştır. O, Türklerin de Avrupalılar gibi beyaz ırktan olduğunu, eski ve büyük medeniyetlere sahip bulunduğunun, cihan tarihinde çok esaslı roller oynadığının belirtilmesini; esassız ve mesnetsiz iddia ve iftiraların ilmi vesika ve delillerle karşılanmasını istemiştir. Bu maksatla, önce, Türk Ocağı'na bağlı olarak kurulan Türk Tarihi Heyeti'ne Türklerin cihan tarihindeki yerini ve oynadığı mühim rolü belirtmek üzere Türk Tarihinin Ana Hatları adlı bir eser (1930) hazırlattırdı.³²

Ardından Türk medeniyetini ortaya çıkarmak ve tarih çalışmalarının ilmî yollardan araştırılması için 15 Nisan 1931'de Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti kurulmuştur.³³ İncalcık, daha sonra *Türk Tarih Kurumu* adını alan bu kurumun ilim cemiyetleri arasında müstesna bir yeri olduğuna dikkat çekmiştir.³⁴ Orhonlu da Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin kuruluşunun ardından 1932 ve 1937 yıllarında yerli ve yabancı katılımcılarla tarih kongreleri düzenlendiğini ve cemiyet üyelerinin Atatürk'ün yakın ilgi ve desteğini gördüklerini ifade etmiş, hatta Avrupa ve Amerika'ya öğrenci gönderilmesinin de tarih kurumunun amaçları ile ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir.³⁵ Atatürk'ün tarih çalışmalarına bu denli eğilmesinin makalelerde sıkça vurgulandığı görülür. Keza İncalcık'a göre Atatürk tarihe, bir devlet adamı için olağanüstü sayılabilecek bir enerji sarf etmektedir. Hatta ikinci Türk Tarih Kongresi'nde konuşma yapan Avusturyalı bilgin Menghin'in, *Türklerin cihan tarihindeki hissesi tahdid edilemez. Türk tarihinin cihan tarihini büyük tekâmüle sevkeden bir kuvvet olduğuna şüphe yoktur* sözleri üzerine Atatürk için bu neticenin, kazanılmış bir meydan muharebesi kadar değerli olduğunu belirtmiştir.³⁶ Atatürk'ün tarih tezinin detaylı olarak anlatıldığı makalelerde, tarih araştırmalarının yükseköğretim düzeyinde gerçekleştirilmesi de unutulmamıştır. Nitekim Timurtaş, Türk Tarih Tezi'nin ilmî çalışmalar ekseninde yürütülmesi için Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin açıldığından ve bu kurumun amaçlarından bahsetmiştir.³⁷

Bu dönemde tarih eğitimi açısından en önemli gelişme ise okullar için hazırlanan ders kitaplarıdır. Makalelerde bu hususa da değinilmiştir. Bu bağlamda Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti tarafından okullarda okutulmak üzere dört ciltlik bir tarih serisi oluşturulduğu ve hazırlanan bu kitaplarda Atatürk'ün görüş ve düşüncelerinin etkili olduğuna dikkat çekilmiştir.³⁸ Timurtaş, tarih eğitimi çalışmaları doğrultusunda hazırlanmış yeni ders kitaplarından ve yaşanan değişiminden şöyle bahsetmiştir: *"Bizde yazılan tarih kitapları ilmi metod bakımından da, millî görüş bakımından da çok defa zayıf eserlerdi. Tarih çalışmalarında millî görüşün ön plana çıkması ve hâkim olması, ancak Atatürk devrinde gerçekleşebildi. Böylece, tarihimizi yabancıların gözü ile görmekten ve incelemekten kurtulmuş olduk. Aynı zamanda, Türk tarihinin olanca genişliği ile ele alınması ve milletimizin dünya tarihindeki yerinin gerçeklere uygun olarak belirtilmesi de bu çalışmalardan sonra mümkün oldu."*³⁹

Dergideki bazı makalelerde, Atatürk'ün tarih görüşüne ve özellikle Türk Tarih Tezi doğrultusunda yapılan çalışmalara yapılan eleştirilere cevap verildiği görülmektedir. Timurtaş yazdığı makalenin başlığından da anlaşılacağı gibi bu duruma açıktan, örnekler vererek tepki göstermiştir:

*"Atatürk'ün millî tarih görüşüne açıktan hücum edenler de çıkmıştır. Türk'ün büyüklüğüne, tarihte çok ehemmiyetli bir rol oynadığına tahammül edemeyenler, tarih tezini inkâr etmiş, hatta onunla alay etmek cüretini bile göstermişlerdir. Atatürk'ün tarih tezine karşı sistemli ve maksatlı hücumların sonu gelmiş değildir. En yeni bir misalini bir karikatürücü vermiştir. Belli bir gazetenin 21 Kasım 1965 tarihli Hafta sonu ilavesinde Gerçekler üstüne umumi başlığı ile çizilen karikatürler arasında okullarda lüzumlu gerçeklerin öğretilmediği üzerinde güya durulmuş ve buna Türklerin Orta Asya'dan göçleri ve medeniyeti başka ülkelere götürdükleri hususu misal verilerek tarih teziyle alay edilmek istenmiştir."*⁴⁰

Timurtaş, örnek vererek açıkladığı tarih teziyle alay edilmesi hususunda tepki gösterilememesinden, özellikle Türk Tarih Tezi'nin geliştirilmesi için oluşturulan kuramların sessizliğinden yakınmıştır. Hatta tezat olacak bir hususa da dikkat çekerek Atatürk tarih görüşünü eleştirenlerin Atatürkçülüğü de kimseye bırakmadıklarından dem vurmuş ve tüm bu yaşananlar sonrası gerçek Atatürkçülerin harekete geçmesi gerektiğini vurgulamıştır.⁴¹ Orhonlu da makalesinde, tarih tezine karşı yapılan eleştirilere cevap vermiştir. Yazar burada, Türk Tarih Tezi'nin ortaya çıkma gerekçelerini yapılan tartışmalar üzerinden örnek vererek açıklamıştır:

"Gerek içte ve gerekse dışta yapılan tenkitlerde bahis konusu edildiği gibi gayesi tarihi gerçekleri tahrif etmek değildi; aksine memlekette ilmi bir tarihçiliğin tesisini hedef tutuyordu. Onun tarih tezi Selçuk, Uygur gibi

³² Timurtaş, *agm*, s. 520.

³³ Orhonlu, *agm*, s. 28.

³⁴ İncalcık, *agm*, s. 6.

³⁵ Orhonlu, *agm*, s. 29.

³⁶ İncalcık, *agm*, s. 6.

³⁷ Timurtaş, *agm*, s. 522.

³⁸ Timurtaş, *agm*, s. 521; İncalcık, *agm*, s. 6.

³⁹ Timurtaş, *agm*, s. 519.

⁴⁰ Timurtaş, *agm*, s. 523, 524.

⁴¹ Timurtaş, *agm*, s. 524.

*Türk medeniyetleri dururken neden İskit, Hitit ve Sümerlere gittiği yolunda tenkide uğramıştı. Buna şu şekilde mukabele edilebilir: Atatürk ve yaptığı inkılâp Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyıldaki dünya görüşüne karşı meydana gelmiştir. Yeni bir ruh ile yoğurmağa çalıştığı milletine, Osmanlı tarihini örnek tutamazdı; yıpranmamış, tenkitten uzak kalmış ve kendi devrinin havasına uygun bir destani ve mitolojik tarihe ihtiyaç vardı; bundan dolayı eski devirlere inmek ihtiyacını hissetti.*⁴²

Bunun yanı sıra Orhonlu'ya göre Atatürk tarihin ciddi olarak incelenmesi ve gerekli metotlara uygun olarak çalışılması gerektiğini düşünmektedir. Atatürk'ün Türk tarihçiliğinin kurumsallaşmasında büyük rol oynadığını dile getiren Orhonlu, tarih araştırmalarının onun yakın desteği ve ilgisi ile Türkiye'de büyük gelişme gösterdiğini ve Türk tarihçiliğinin uluslararası alanda da mümtaz bir yere ulaştığını belirtmiştir.⁴³

2.2. Yükseköğretimde Tarih Araştırmaları ve Öğretimi

Araştırma kapsamında incelenen makalelerin bir kısmında yükseköğretimde tarih araştırmaları ve öğretimiyle ilgili düşüncelerin yer aldığı görülmüştür. Tarih eğitiminin akademik ayağının yükseköğretim olduğu düşünüldüğünde bu makalelerdeki görüşlerin analiz edilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İlgili makalelerde, yükseköğretimdeki tarih öğretiminin nasıl olması ve neleri içermesinin gerekliliği üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu bağlamda ilk olarak Kurat'ın⁴⁴ makalesindeki başlıktan da anlaşılacağı üzere akademik tarih öğretimine ilişkin düşüncelerine bakmak gerekir.

Akademik tarih öğretiminin öncelikle iyi bir lise bilgisi üzerine kurulması gerektiğine işaret eden Kurat, tarih sahasında istenilen şekilde eleman yetişememesinin sebebini akademik tarih tahsilinin kurallarına riayet edilmemesi olarak belirtmiştir. Ona göre yükseköğretimdeki tarih öğretimi tam olarak akademik özellik taşımalı ve tarih mezunları arasında sayıdan çok niteliğe dikkat edilmelidir ve *yarım adam yetiştirmektense hiç yetiştirmek daha hayırlıdır.*⁴⁵ Kurat, akademik tarih öğretimi hakkında bugün de tartışılan *ezberci tarih anlayışına karşı çıkmış*⁴⁶ ve üniversitedeki akademik tarih anlayışı ve öğretiminin nasıl olması gerektiğinden şöyle bahsetmiştir: *Akademik tarih tahsili yapmak tarih vakalarını A'dan başlayarak Z'ye kadar okumak, birçok vakaları, yılları, şahıs adlarını ezberden öğrenmek değildir; üniversite tarih tahsilinde dünya tarihinin esas hatları hakkında umumi ve esaslı bir bilgi edindikten sonra, herhangi bir tarih sahası üzerinde müstakilen çalışabilecek bir duruma gelmek; araştırma usullerini öğrenmek ve müstakilen düşünebilecek bir dereceye çıkmak gayesi güdülmelidir.*⁴⁷ Akademik tarih öğretiminin ağırlıklı olarak proseminer ve seminerlerden oluşması gerektiğine dikkat çeken Kurat, akademik tarih öğretimini ders takrirleri ve seminer çalışmaları olmak üzere iki kısma ayırmış ve bununla beraber bu çalışmalara nezaret edecek akademisyenlerin de işinin ehli isimler olmaları gerektiğine dikkat çekmiştir. Ders takrirleri, umumi ve hususi mahiyette olmak üzere iki şekilde işlenmelidir. Umumi dersler, her devrin karakteristik özelliklerini canlandıran derslerden, hususi dersler de bir devrin en mühim kısmını ele alan derslerden oluşmalıdır. Örneğin Kavimler Muhacereti, Haçlı Seferleri, Fatih Mehmet ve Devri... gibi.⁴⁸ Kurat, proseminer ve seminer kısmı ile ilgili olarak da görüşünü şöyle ifade etmiştir: *"Tarih disiplini seçen her talebe ilk sömestrden itibaren proseminer çalışmalarına iştirak etmelidir. Proseminer çalışmaları haftada en az 2 saat olmalıdır; burada tarih disiplininin ana malzemesi ve ilk müracaat eserleri hakkında bilgi elde edilir."*⁴⁹

Kurat, makalenin geçtiği tarih itibarıyla üniversitelerdeki durumdan da bahsederek, üniversitelerin akademik tarih araştırmaları ve öğretimindeki rolünü ve imkânlarını ortaya koymuştur:

*"1946'da Üniversiteler Kanunu ile, üniversiteler bu arada, Türkiye'de tarih eğitimi ve ilmi tarih araştırmalarının yöneticisi ve merkezi olması gereken Ankara'daki Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi ile İstanbul'daki Edebiyat Fakültesi her bakımdan geniş imkanlara, Profesörler ve Doçentler özerklik (muhtariyet) çerçevesi içinde kendi sahalarına ait ilmi tetkiklerde bulunmaları için çok elverişli şartlara kavuştular. Öğretim üyelerine Batı Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya ilmi tetkiklere gitmek imkânları sağlandı. Bu gibi seyahatler ilgili Profesörlere buldukları yerlerdeki çok zengin kütüphane veya arşiv malzemesinden faydalanmak ve ilmi eserler yazmak imkânını vermek bakımından da mühim oluyordu."*⁵⁰

Kurat son olarak, bu gibi imkânlarla sahip olan akademisyenleri eleştirmiş ve ilmî eserlerin yazılmasının sınırlı kaldığı ve seminer çalışmalarında olduğu gibi tezlerde de gayriciddi davranıldığı hususunda serzenişte bulunmuştur. Bu nedenle fakültelerdeki tarih eğitimi, tarih kürsüleri ve araştırmalarının tekrar düzenlenmesi

⁴² Orhonlu, *agm*, s. 29.

⁴³ Orhonlu, *agm*, s. 30.

⁴⁴ Akdes Nimet Kurat, "Akademik Tarih Tahsili, Proseminer ve Seminerlere Dair", *Türk Kültürü*, S. 104, Haziran 1971, s. 687-696.

⁴⁵ Kurat, *agm*, s. 688.

⁴⁶ Kurat'ın belirttiği pek çok düşüncenin günümüzde de tarih eğitimi gündemi oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bkz. Ahmet Vurgun, Muhammet Avaroğulları, "Akdes Nimet Kurat, Tarihçilik ve Tarih Öğretimi", *Turkish History Education Journal*, C.1, S.1, 2012, ss.116-130.

⁴⁷ Kurat, *agm*, s. 689.

⁴⁸ Kurat, *agm*, s. 689.

⁴⁹ Kurat, *agm*, s. 690.

⁵⁰ Kurat, *agm*, s. 695.

gerektiğini ve akademisyen seçiminde sahasında uzman olanların ilgili kürsülere getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu yazıdaki görüşlerinden maksadını da yükseköğretimdeki tarih araştırmaları ve tarih eğitiminin daha fazla akademik yola girmesi olduğunu eklemekten geri durmamıştır.⁵¹

İncelenen makalelerde yükseköğretimde tarih öğretiminin içeriğinden de bahsedilmiştir. Bu bağlamda Kuran, üniversite ve yüksekokullarda medeniyet tarihi öğretilmesinin gerekliliği üzerinde durmuştur. Medeniyet tarihi dersinin Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile Robert Koleji'nde *beşerî ilimler ve medeniyet tarihi kursları* adıyla işlendiğini örnek gösteren Kuran, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki mühendis, mimar, fen ve iktisat öğrencilerinin gördüğü medeniyet tarihi dersinin hangi konuları kapsadığını da belirtmiş⁵² ve dersin öğretim yöntemini de şöyle açıklamıştır: *medeniyet tarihi öğretiminde konular Türk ve ortadoğulu aydınların ihtiyaçları düşünülerek seçilmiştir. Bundan başka, dersler sırf takrir usulüyle yapılmamakta, öğrencilerin fikirleri serbestçe tartışmasına imkân bırakılmaktadır. İncelenen kültürün özelliklerini belirten örnek metinlerin sınıfta okunup üzerinde fikir yürütülmesi de faydalı olmaktadır.*⁵³ Bundan başka Kuran, medeniyet tarihinin üniversite düzeyinde öğretiminin gençlerde aşağılık kompleksini ortadan kaldırıp millî şuurunu kuvvetlendireceği gibi maddecî görüşü uygulamak isteyen dogmatik fikirlerin de yanlışlığının ortaya konulacağını belirtmiştir.⁵⁴ Kuran burada, medeniyet tarihi dersinin fikrî ve düşünsel anlamda da gençler üzerinde tesirli olabileceğini vurgulamaya çalışmıştır. Bu denli etkili bir dersle modern vatansever aydınların sayısının artacağına dikkat çeken Kuran, medeniyet tarihi derslerinin tüm yükseköğretim kurumlarının programlarına dâhil edilmesini şu şekilde önermiştir: *Hususiyle, henüz kuruluş safhasında bulunan Ege, Atatürk ve Karadeniz Üniversitelerinde Medeniyet Tarihi öğretimine biran önce başlatılmalıdır. Bu öğretimi yapacak öğretmenlerin eğitimi sanıldığı kadar güç değildir. Edebiyat fakültelerimizin Tarih, Felsefe ve Edebiyat bölümleri mezunları arasından imtihanla seçilecekler, tecrübeli mütehassısların yönetiminde bir yıllık seminere tâbi tutuldukları takdirde, yeterli vasıfta öğretim üyeleri yetiştirilebilir. Millî Eğitim Bakanlığı ile Üniversite rektörlüklerinin teklifimizle ilgilenenlerini ümit ederiz.*⁵⁵

Yükseköğretimdeki tarih araştırmalarıyla ilgili bir başka makalede, günümüzde yakınçağ olarak nitelendirilen sonçağ Türk tarihi araştırmalarından bahsedildiği görülür. Türk tarihçiliğinin Atatürk'ün özel ilgisiyle bugünkü seviyesine ulaştığını belirten Kuran, aynı durumun sonçağ araştırmaları için söylenemeyeceğine dikkat çekmiştir. Sonçağ Türk tarihi araştırmalarına gereken hassasiyetin gösterilmesi gerektiğine vurgu yapan Kuran, bu konuda üniversitelerde yapılması gerekenleri şöyle anlatmıştır:

*“Türkiye’de sonçağ tarihi mütehassıslarının sayısının artırılması öncelikle ele alınmalıdır. Edebiyat Fakültelerimizde mevcut kürsülerin kadrolarının genişletilmesi yanında, kuruluş halinde bulunan üniversitelerimizde Sonçağ tarihi kürsülerine yer verilmesi zaruridir. Devlet Plânlama Teşkilâtının tarih araştırmalarıyla daha çok ilgilenmesi ve bol sayıda doktora öğrencisini Batı ülkelerinde modern tarih öğrenimine göndermesi gereklidir. Sonçağ tarihi araştırmalarının neticelerini Yüksek Öğrenim gençliğine tanıtmak maksadıyla, Türk İnkılâp Tarihi öğretiminin yeniden düzenlenmesi de ayrıca düşünülebilir.”*⁵⁶

Kuran'ın tarih araştırmalarıyla eğitim arasında doğrudan bir bağ kurularak inkılap tarihi dersinin revize edilmesi önerisi o dönem içinde hayli dikkat çekici bir durum olarak gözükmektedir. Son olarak, bir başka makalede, yükseköğretim bağlamında millî tarih hakkında bazı görüşlerin dile getirildiği görülmüştür. Millî tarih şuurunun milleti ölümsüzleştiren bir manevi güç olduğunu ifade eden Kafesoğlu, millî tarih şuurunun toplumsal tabana yayılıp benimsenmesinde eğitimin büyük rol oynadığını belirterek üniversitelerde araştırılacak olan dil, din, hukuk, sanat, gelenekler vb. gibi millî konuların halka aktarılmasının önemine değinmiştir.⁵⁷

2.3. Ortaöğretimde Tarih Eğitimi

Araştırma kapsamında incelenen makalelerin bir kısmında ortaöğretimdeki tarih öğretimiyle ilgili bazı görüşler, sorun tespitleri ve önerilerin yer aldığı görülmüştür. Bu bağlamda ortaöğretim tarih öğretimi alt başlığı altında ilgili makaleler analiz edilmiştir. İncelenen bu makalelerde, öncelikle tarihe yüklenen anlam ile tarih ve millî şuur arasındaki ilişkinin vurgulandığı fark edilmektedir. Böylece millî tarihin tarih eğitimindeki önemine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Tarihin en iyi eğitim araçlarından biri olarak millî şuurun oluşmasında bir hazine olduğunu belirten Baştav⁵⁸, millî tarih araştırmalarının millî eğitimde kuvvetli hâle getirilmesi gerektiğini keza millî tarihe verilen kıymete karşılık millî şuurun güçleneceğine dikkat çekmiştir.⁵⁹ Benzer düşünceleri Yıldızın

⁵¹ Kurat, *agm*, s. 696.

⁵² Ercümen Kuran, “Üniversite ve Yüksek Okullarımızda Medeniyet Tarihi Öğretiminin Lüzumu”, *Türk Kültürü*, S. 18, Nisan 1964, s. 49-50.

⁵³ Kuran, *agm*, s. 50.

⁵⁴ Kuran, *agm*, s. 50.

⁵⁵ Kuran, *agm*, s. 50.

⁵⁶ Ercümen Kuran, “Sonçağ Türk Tarihi Araştırmalarının Önemi”, *Türk Kültürü*, S. 40, Şubat 1966, s. 367-368.

⁵⁷ İbrahim Kafesoğlu, “Millî Tarih Şuuru”, *Türk Kültürü*, S. 189, Temmuz 1978, s. 515.

⁵⁸ Şerif Baştav, 1964:85), “Millî Eğitimde Tarihin Rolü”, *Türk Kültürü*, S. 18, Nisan 1964, s. 85.

⁵⁹ Baştav, *agm*, s. 89.

da belirttiği ve millî tarihin eğitimdeki rolüne değindiği görülmektedir: *Millî tarih öğretimi genç nesillerin millî ruh yapılarının meydana gelmesinde tesir icra etmekte ve onlara kendi geçmişlerini bütün kültür ve değerlerini öğretmekte, mensup oldukları milletin medeniyet dünyasındaki rolünü ve payını belirtmektedir.*⁶⁰ Adı geçen millî tarih düşüncesinin ne olduğunu hangi saiklerle oluştuğunu ise Kuran'ın açıkladığı fark edilmektedir: *Yeni Türk devletinin millî tarih görüşü, 1930 yıllarında, Türk Tarih tezi halinde belirtildi. Atatürk'ün hususî ilgi ve teşvikiyle ortaya konulan tez, Türklerin tarih öncesi çağlardan beri medenî bir millet olarak varlıklarını koruduklarını ve dünyanın her tarafına medeniyet yaydıklarını ileri sürüyordu. Türk Tarih tezinin, Türkleri medeniyet yaratmaktan âciz iptidai bir kavim sayan Batı ilim âleminin iddialarını çürütmek maksadını güttüğü şüphesizdir.*⁶¹ Yani Kuran, millî tarih çalışmalarının Türk Tarih Tezi ve bu doğrultuda yapılan çalışmalarda vücut bulduğunu nedenleriyle ortaya koymaya çalışmıştır.

İlgili yazılarda ortaöğretim tarih öğretimi bakımından değinilen bir husus ise Atatürk dönemi sonrası tarih eğitiminin durumudur. Burada Atatürk döneminden sonra başlayan ve makalelerin yazıldıkları dönemi içine alan ortaöğretimdeki tarih öğretimiyle ilgili durum tespiti ve eleştiriler yapıldığı görülmektedir. Örneğin Yıldız, Atatürk'ün direktifleriyle başlayan Türk tarihi araştırmaları ve öğretiminin Atatürk döneminden sonra aynı hassasiyetle devam etmediğini ve istenilen düzeyi yakalayamadığını belirtmiştir.⁶² Bu durumun nedenini Atatürk'ün ölümünden sonra millî kültür çalışmalarının ihmal edilip ikinci dünya savaşı sonrası hükümetlerin iktisadi kalkınmaya yönelmeleri olarak açıklayan Kuran⁶³, Atatürk dönemi sonrası millî tarih görüşünün durumunu örneklerle ve sitemkâr bir dille şöyle açıklamıştır:

*“Memleketimizde Selçuklu ve Osmanlı tarihi âbideleri çoğu zaman yıkıntıya terkedildiği halde, Türklerden önceki çağlardan kalma eserlerin bakımına itina gösterilmektedir. Ne acıdır ki, İstanbul'un Bayezid semtinde, XVIII. yüzyıl Osmanlı sivil mimarisinin nadir örneği Simkeşhane yıkılarak, altında çıkan Bizans kalıntıları restore edilmiştir! Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, turist çekmek niyetiyle, Anadolu'nun Yunan, Roma ve Hıristiyan çağı eserlerinin propagandasına girişmiş bulunuyor. Mahalli belediyelerimiz, aynı maksatla Efes, Truva festivalleri düzenliyor. Bu kısa görüşlü tutumun Anadolu'nun Türklüğünü gölgeleyerek, ileride vatanımızı tehlikelere maruz bırakacağı hiç düşünülüyor.”*⁶⁴

Kuran, bu durumun tarih eğitime de doğrudan olumsuz yansımalarından, ortaöğretimde millî bir tarih eğitimi olmadığı için aydınların Türk tarihi ve Türk dünyası hakkında yanlış bilgilere sahip olduklarından hatta Atatürk'ten önce bir Türk kültürünün varlığına inanmayan yükseköğretim gençliğinin bulunduğundan da yakınmıştır.⁶⁵ Bu duruma benzer şekilde Ergüç de okullardaki tarih derslerinin Türk milletinin geçmişini yeteri kadar anlatmadığını ve müfredattaki Türk zaferlerine ayrılan yerin azlığını eleştirmektedir.⁶⁶ Buraya kadar bahsedilen görüşlerin, ortaöğretim tarih müfredatında ve ders kitaplarındaki yerine yani sahadaki duruma Yıldız'ın değindiği görülmektedir. Nitekim Yıldız, hâlihazırdaki tarih öğretiminin durumunu somut olarak, müfredat programı çerçevesinde hazırlanan lise kitapları üzerinden örnekler vererek açıklamıştır⁶⁷:

“-Türk tarihinin temel alınmasını gaye edinen müfredat programının tatbik edildiği memleketimizdeki liselerin birinci sınıflarında okutulan kitabın yalnız 8 sahifesi Türk tarihini incelemektedir. Geri kalan 215 sayfalık kısım ise millet olarak siyasi ve kültürel münasebetlerimizin olmadığı milletlerin tarihine tahsis edilmiştir. Orta Asya'da kurulan ilk büyük Türk devleti olan Hun İmparatorluğu tarihi üç sayfada anlatılırken Yunan tarihi asır asır bütün teferruatıyla 54, Roma tarihi ise 52 sayfalık yer işgal etmektedirler.

-Ortaçağ tarihi adı altında liselerimizin ikinci sınıfında okutulan kitapların da birinci sınıfta okutulandan farklı bir tarafı yoktur. Yine konuların ağırlık merkezini Türk tarihi ile ilgili olmayan milletlerin tarihi teşkil ediyor. Batı Hunları, Köktürkler, Uygurlar hakkında sanki bunlar birbirinden çok ayrı devletlermiş gibi kısa kısa malûmat verilmekte, buna mukabil Bizans tarihi, kavimler göçü ve ortaçağ Avrupa tarihi genişçe anlatılmaktadır.

-Selçuklu ve Osmanlı devrine gelince müfredat programı biraz cömertçe davranıyor. Bununla beraber Türk tarihi bir harb tarihi imiş gibi ele alınmakta, medeniyetlerinden pek az bahsedilmektedir.

-Liselerimizin üçüncü sınıfında okutulan kitaplar biraz müsbet bir şekil almakta ve Osmanlı tarihi diğerlerine nisbetle daha geniş olarak anlatılmaktadır. Bununla beraber Avrupa tarihine haddinden fazla yer verilmektedir.

⁶⁰ Hakkı Dursun Yıldız, “Ortaöğretimde Türk Tarihi”, *Türk Kültürü*, S. 40, Şubat 1966, s. 370.

⁶¹ Ercümen Kuran, “Millî Tarih Görüşümüz”, *Türk Kültürü*, S. 85, Kasım 1969, s. 16.

⁶² Hakkı Dursun Yıldız, “Türk Tarihi ve Liselerimizdeki Tarih Öğretimi” *Türk Kültürü*, S. 18, Nisan 1964, s. 90; Yıldız, *Ortaöğretimde Türk Tarihi*, s. 370.

⁶³ Kuran, *agm*, s. 17.

⁶⁴ Kuran, *agm*, s. 17.

⁶⁵ Kuran, *agm*, s. 17.

⁶⁶ Arslan Ergüç, “Bir Kitap ve Düşündürdükleri”, *Türk Kültürü*, S. 74, Aralık 1968, s. 129.

⁶⁷ Yıldız, *Türk Tarihi ve Liselerimizdeki Tarih Öğretimi*, s. 91-92.

TÜRK KÜLTÜRÜ DERGİSİNDE TARİH EĞİTİMİ TARTIŞMALARI

-Türkiye liselerinde okutulan üç sınıfın kitaplarına umumî olarak bakacak olursak 285 sayfalık Türk tarihine mukabil 435 sayfalık diğer milletlerin tarihlerine yer verildiğini görürüz.

-Millî tarihimiz boyunca kurulan devletler hakkında verilen bilgiler birbirlerini tamamlamamaktadır. Menşei bir olan ve aynı milletten gelen Hunlar, Köktürkler, Uygurlar, Selçuklular ve Osmanlılar ayrı ayrı milletten geliyormuş gibi gösterilmekte ve tarihimizin muntazam seyri takip edilmemektedir.”

Türkiye’de durumun böyleyken diğer ülkelerde tersi olduğuna dikkat çeken Yıldız, Fransa’yı örnek göstererek Fransız lise tarih ders kitaplarında Türk tarihine birkaç sayfalık yer ayrıldığını ve ders kitaplarının %75’nin millî tarihlerine, kalan %25’inin ise bağları olan diğer milletlere ayrıldığını belirtmiştir.⁶⁸ Ayrıca, Türkiye’deki ortaöğretim tarih derslerinin millî bir amaçtan uzak olduğunu ifade eden Yıldız, önemli bir noktaya işaret ederek müfredat programının aksine Türk tarihinin mevcut derslerin %40’ını oluşturduğuna dikkat çekmiştir.⁶⁹ Yıldız, Türkiye’deki tarih öğretimindeki bu durumu, Kıbrıs’ta yaşanan bir örnek olay üzerinden hayıflanarak şöyle anlatmıştır:

“Ortaokul ve liselerimizde millî tarihimizi ne derece zayıf okuttuğumuza dair bir öğretmen arkadaştan dinlediğim şu hadise bu durumu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Kıbrıs’ta Türk liseleri açıldığı zaman memleketimizden kitap ve öğretmen gönderilmiştir. Tarih kitaplarını gören Kıbrıslı Türk öğretmenler biz İngiliz idaresinde nerde ise bu kadar Türk tarihi okutuyorduk. Türk liselerinde okutulan tarih bu olduğuna göre millî tarihimiz bakımından aradaki fark nerede?”⁷⁰

İlgili makalelerde, ortaöğretim tarih öğretiminin nasıl olması ve neler yapılması gerektiği hususunda da görüşlerde bulunulmuştur. Bu bağlamda tarih öğretiminin milliyetçi bir nosyona sahip olması ve geçmişteki kültürel mirası barındırması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Örneğin Yıldız, Türk çocuğuna, Homeros destanından önce Oğuz destanının, Aristo’dan önce Farabi’nin öğretilmesi gerektiğini vurgulamıştır.⁷¹ Kuran da ortaöğretim tarih müfredatının millî tarih anlayışına göre düzenlenmesi gerektiğini, böylece gençlerin Türk milletinin tarihî mirası hakkında bilinçli bir şekilde hayata atılarak millî birliğe zararlı ideolojilerden uzak kalabileceklerini ifade etmiştir.⁷² Ergüç ise milliyetçilik-tarih eğitimi ilişkisine işaret ederek millî siyaseti içeren milliyetçilik anlayışının okullarda tarih dersleriyle verileceğini belirtmiştir.⁷³ Nitekim Kafesoğlu da millî tarihin hafızalara yerleştirilmesinin eğitimden yani okullardaki müfredat programları ve ders kitaplarından geçtiğini ifade etmiştir.⁷⁴ Mevcut durumun nasıl değişeceği ve neler yapılacağı noktasında Yıldız’ın tüm bu düşünceleri de kapsayacak şekilde somut çözüm önerisini şu şekilde sunduğu görülmektedir:

“-Orta öğretimde okutulan Türk tarihi gerek kemiyet ve gerekse keyfiyet bakımından yeterli değildir.

-Kısa zamanda bu durumu düzeltmek için müfredat programlarını değiştirmek icap etmektedir.

-Bu programları Türk tarihi ile meşgul olan ilim adamlarımıza yaptırmak lâzımdır.

-Yeni hazırlanacak müfredat programlarında Türk tarihi esas alınmalı ve bir bütün olarak talebeye verilmelidir

-Tarih öğretimi bir malumat yığını olmadan kurtarılmalı ve bir gayeye yöneltilmelidir.”⁷⁵

SONUÇ

Türkiye’de okul müfredat programlarına girmesiyle birlikte tarihin eğitimdeki serüveni başlamıştır. Osmanlı’dan Cumhuriyete intikal eden bu serüvenin güzergâhında, içinde bulunulan dönemlere göre zaman değişiklikler yaşanmıştır. Özellikle eğitim politikalarında yaşanan değişim, doğrudan tarih derslerinde etkisini hissettirmiştir. Hem formal hem de informal ortamlarda ve toplumsal hafızada yoğun bir şekilde yer edinen tarih üzerine çeşitli zaman ve zeminde birtakım tartışmalar yapılmış, görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşler, bazen kongre, seminer ve sempozyumlarda sözlü ve yazılı olarak, bazen de doğrudan kaleme alınan yayınlarla dile getirilmiştir ki bunlardan birisi de dergilerdir. İşte bu çalışmada Türkiye’nin yakın döneminde milliyetçi düşünce içinde etkin bir konumda olan Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü’nün yayın organı olan Türk Kültürü dergisindeki tarih eğitimiyle ilgili yazılar değerlendirilmiştir.

⁶⁸ Yıldız, *agm*, s. 92.

⁶⁹ Yıldız, *Ortaöğretimde Türk Tarihi*, s. 370.

⁷⁰ Yıldız, *agm*, s. 371.

⁷¹ Yıldız, *Türk Tarihi ve Liselerimizdeki Tarih Öğretimi*, s. 93.

⁷² Kuran, *agm*, s. 17.

⁷³ Ergüç, *agm*, s.129.

⁷⁴ Kafesoğlu, *agm*, s. 516.

⁷⁵ Yıldız, *Ortaöğretimde Türk Tarihi*, s. 372.

Çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde, öncelikle Atatürk'ün tarihe olan ilgisinin ve tarih görüşünün Cumhuriyetin tarih anlayışını inşa ettiğini vurguladıkları dikkati çekmektedir. Atatürk'ün bizzat teşvikiyle ve tarih görüşü doğrultusunda pek çok adım atılarak tarih alanında kurumsallaşmaya gidildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca Atatürk'ün tarih tezine karşı olan eleştirilere cevap vermeleri, bir nevi Atatürk döneminden sonra gelişen anlayışa karşı oluşan tepkiyi de dile getirdiklerini göstermektedir.

Makalelerde bazı yazarların yükseköğretimdeki tarih araştırmaları ve öğretimi konusunda da gelişen akademik tarihçiliğe bir metot ve disiplin kazandırmak istedikleri anlaşılmaktadır. Özellikle Kurat'ın 1943 yılında kaleme aldığı makalenin 1971 yılında Türk Kültürü'nde yayımlanması, akademik tarih araştırmaları için ciddi bir uyarı anlamına geldiğini göstermektedir. Ayrıca Kurat'ın kimi önerilerinin günümüzdeki bazı öğrenme anlayışlarıyla benzerlik göstermesi de hayli dikkat çekicidir. Üniversitelerdeki durumu, araştırma yöntemleri açısından değerlendiren bazı yazarların yükseköğretimdeki tarih öğretiminin içeriği hakkında da önerilerde buldukları görülmektedir. Bu da makalelerin yayımlandığı yıllarda Türkiye'deki yükseköğretimin yeşerdiği bir süreçte, tarihin bu gelişmeden nasibini almasını ve tarihin ortaöğretimde olduğu gibi yükseköğretimde de etkin bir ders konumunda olmasını istediklerini akla getirmektedir.

Ortaöğretimdeki tarih öğretimi hakkında da millî bir tarih anlayışının hâkim olması gerektiğini düşünen yazarlar, Atatürk dönemi sonrası oluşan tarih anlayışına karşı olan tepkilerini dergideki yazılarında açıktan dile getirmişlerdir. Özellikle de bu anlayışın ders kitapları aracılığıyla tarih eğitiminde geldiği yeri eleştirmişlerdir. Ancak yazarlar sadece durum tespiti yapıp eleştiride bulunmamış, yapılması gerekenleri de belirtmişlerdir. Burada özellikle Yıldız'ın ortaöğretim tarih öğretimiyle ilgili tespitleri ve çözüm önerileri hayli dikkat çekicidir.

Türk Kültürü dergisindeki tarih eğitimi üzerine yapılan tartışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, yazarların belirli bir hassasiyet ve kaygı taşıdıkları görülmektedir. Bu durumdaki temel faktörün milliyetçilik düşüncesi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Atatürk sonrası dönemde gelişen tarih düşüncesinin eğitime somut olarak yansması, Atatürk dönemi tarih anlayışı ve tarih tezinin yeniden dikkate alınması gerektiğini düşündürmüştür. Bu anlamda millî tarih anlayışının yeniden tarih öğretiminde etkin olması istenmiştir. Esasen yazarların, Atatürk'ün tarih anlayışı üzerinden aslında eğitim politikalarında Türk milliyetçiliğinin yeniden hâkim olmasını dile getirdikleri ve günümüzde kullanılan bir tabirle fabrika ayarlarına dönüş yapılmasını istedikleri düşünülebilir. Yine bazı yazarlar, tarih eğitiminin yükseköğretim boyutuna da dikkat çekerek yükseköğretimdeki tarih araştırmaları ve öğretiminin akademik anlayış çerçevesinde nasıl olması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Bu tartışmaların günümüzden yarım asır önce yapılmasının, akademik tarihçilik ve yükseköğretim tarih eğitimi açısından oldukça önemli olduğunu belirtmek gerekir. Bunun dışında, makalelerde konunun anlaşılması için diğer ülkelerle karşılaştırma yapılmış ve Türk tarihindeki devamlılık anlayışının tarih öğretimine de yansması gerektiği ifade edilmiştir.

Türk tarih tezine sahip çıkılıp, hümanist anlayışın ders kitapları üzerinden eleştirilmesi, dergideki tartışmaların bir dönemin tarih eğitimine ışık tutması bakımından önemini ortaya koymaktadır. Yine tarih eğitiminin siyasi ve toplumsal hayatı etkileyeceğine dikkat çekilerek birleştirici ve bütünlendirici bir rolü olduğuna vurgu yapılmıştır. Dergideki yazıların yayımlandığı tarihlerde tarih alan eğitimi diye özel bir ihtisasın bulunmadığı düşünüldüğünde, dönemin bazı akademisyen ve yazarlarının tarih eğitimiyle ilgili fikirlerini belirtmeleri oldukça dikkate değerdir. Bu durum, tarih eğitimi araştırmaları ve tarih eğitiminin tarihi gelişimi konusunda yapılacak çalışmalarda müfredat programları ve ders kitapları dışında dergilerin de göz önünde bulundurulması gerçeğini bir kez daha göstermesi bakımından hayli anlamlıdır.

KAYNAKÇA

AKBABA, Bülent, "1960-1970'lerde Tarih Eğitimi", *Türkiye'de Tarih Eğitimi*, Ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara 2017, ss. 209-242.

ALASLAN, Funda, ŞİMŞEK, Ahmet, ÇAMDEVİREN, Şenel, "Türk Maarif (Eğitim) Şuvalarında Tarih Eğitimi", *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, C. 2, S. 2, 2012, ss. 189-225.

"Amacımız ve Yolumuz", *Türk Kültürü*, S. 1, Ankara 1962, ss. 5-6.

ATA, Bahri, "1943'teki İkinci Millî Eğitim Şurası'nın Tarih Eğitimi Kararlarından Birinin Uygulanması: Bir Histomap'ın Öyküsü", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, C. 8, S. 2, 2008, ss. 335-353.

ATA, Bahri, "Tarih Öğretiminin Tarihi (1869-1922 Dönemi)", *Türkiye'de Tarih Eğitimi Araştırmaları El Kitabı*, Ed. İ. H. Demircioğlu ve E. Demircioğlu, Pegem Akademi, Ankara 2017, ss.1-28.

Avrasya'da Türk Dili ve Tarihi Eğitimi Sempozyum Bildiriler, Ed. Cezmi Bayram, Kübra Özçetin, Ahmet Vurgun, Türk Ocakları İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul 2013.

BAŞTAV, Şerif, "Millî Eğitimde Tarihin Rolü", *Türk Kültürü*, S. 18, Nisan 1964, ss. 84-89.

TÜRK KÜLTÜRÜ DERGİSİNDE TARİH EĞİTİMİ TARTIŞMALARI

- BCA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi), 30-18-1-2, 218, 26, 1, 08.04.1968.
- COPEAUX, Etienne, *Tarih Ders Kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk İslam Sentezine*, İletişim Yayınları, İstanbul 2006.
- ÇAPA, Mesut, “Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyetine Geçiş Sürecinde Türkiye’de Tarih Öğretiminin Tarihçesi” *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 3, ss. 1-28.
- DEMİRCİOĞLU, İsmail Hakkı, “Türkiye’de Tarih Eğitiminin Tarihi”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.6, S.12, 2008, ss. 431-450.
- ERGÜÇ, Arslan, “Bir Kitap ve Düşündürdükleri”, *Türk Kültürü*, S. 74, Aralık 1968, ss. 129-133.
- FRAENKEL, Jack, WALLEN, Norman, HYUN, Helen, *How to Design and Evaluate Research in Education*, Connect Learn Succeed, New York 2011.
- GÜL, Bülent, “Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü’nün Türk Dünyası Edebiyat Araştırmalarındaki Yeri”, *II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu Bildirileri*, Ed. İsmet Çetin, Halil Çeltik, Gazi Üniversitesi Basımevi, Ankara 2017, ss. 177-184.
- GÜLENSOY, Tuncer, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kültür Tarihi İçinde Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü”, *Türk Yurdu*, S. 286, 2011, ss. 100-102.
- İNALCIK, Halil, “Türk Tarihi ve Atatürk’te Tarih Şuuru”, *Türk Kültürü*, S. 7, Mayıs 1963, ss. 6-11.
- KAFESOĞLU, İbrahim, “Milli Tarih Şuuru”, *Türk Kültürü*, S. 189, Temmuz 1978, ss. 513-516.
- KÖKEN, Nevzat, *Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışları ve Tarih Eğitimi (1923-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2014.
- KURAN, Ercümen, “Üniversite ve Yüksek Okullarımızda Medeniyet Tarihi Öğretiminin Lüzumu”, *Türk Kültürü*, S. 18, Nisan 1964, ss. 49-50.
- KURAN, Ercümen, “Sonçağ Türk Tarihi Araştırmalarının Önemi”, *Türk Kültürü*, S. 40, Şubat 1966, ss. 367-368.
- KURAN, Ercümen, “Milli Tarih Görüşümüz”, *Türk Kültürü*, S. 85, Kasım 1969, ss. 15-17.
- KURAT, Akdes Nimet, “Akademik Tarih Tahsili, Proseminer ve Seminerlere Dair”, *Türk Kültürü*, S. 104, Haziran 1971, ss. 687-696.
- ORAL, Mustafa, *Türk Ulusunun İnşası Ortak Tarih Söylemi*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul 2015.
- ORUÇ, Şahin, “II. Meşrutiyet Döneminde Tarih Öğretimi”, *Türkiye’de Tarih Eğitimi*, Ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara 2017, ss. 37-53.
- ORHONLU, Cengiz, “Atatürk ve Tarih Görüşü”, *Türk Kültürü*, S. 61, Kasım 1967, ss. 26-30.
- ÖZBARAN, Salih, *Tarih ve Öğretimi*, Cem Yayınevi, İstanbul 1992.
- ÖZBARAN, Salih, *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2011.
- ŞİMŞEK, Ahmet, “Geçen Yüzyılda Türkiye’de Tarih Dersleri”, *Avrasya’da Türk Dili ve Tarihi Eğitimi Sempozyum Bildirileri*, Ed. Cezmi Bayram, Kübra Özçetin, Ahmet Vurgun, Türk Ocakları İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul 2013, ss. 224-234.
- TİMURTAŞ, Faruk K., “Atatürk’ün Tarih Görüşüne Düşman Olanlar”, *Türk Kültürü*, S. 42, ss. 519-524.
- TÜRK, İbrahim Caner, “Tanzimat Döneminde Tarih Eğitimi”, *Türkiye’de Tarih Eğitimi*, Ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara 2017, ss. 9-2.
- VURGUN, Ahmet, AVAROĞULLARI, Muhammet, “Akdes Nimet Kurat, Tarihçilik ve Tarih Öğretimi”, *Turkish History Education Journal*, C.1, S.1, 2012, ss.116-130.
- VURGUN, Ahmet, *Milli Tarih Nedir?*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul 2016.
- VURGUN, Ahmet, “Tarih Eğitiminin Tarihinden Bir Kesit: 20. Yüzyılın Başlarında (1898-1904) Osmanlı Devlet Okullarında Tarih Dersinin Yeri”, *Turkish History Education Journal*, C. 9, S. 2, 2020, ss. 604-627.
- VURUCU, İkbal, “Milli Tarih, Çokkültürcülük ve Endoktrinasyon Üzerine”, *Tarihin ve Tarihçinin İzinden Kazım Yaşar Koprıman Armağanı*, Ed. Altan Çetin, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2014, ss. 497-511.

AHMET VURGUN-OSMAN OKUMUŞ

YILDIRIM, Ali, ŞİMŞEK, Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.

YILDIZ, Hakkı Dursun, “Türk Tarihi ve Liselerimizdeki Tarih Öğretimi” *Türk Kültürü*, S. 18, Nisan 1964, ss. 90-93.

YILDIZ, Hakkı Dursun, “Ortaöğretimde Türk Tarihi”, *Türk Kültürü*, S. 40, Şubat 1966, ss. 369-372.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Türk Kültürü Dergisi, (www.tkaed.org). Erişim Tarihi: 07.12.2020 saat: 10:30.

Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu Özet ve Tam Metinleri (<http://historyeducation.org/arsiv/>) Erişim Tarihi: 12.01.2021 saat: 17:20.

